

Je spolupracující obviněný udavač?

eFocus

V souvislosti s návrhem na zavedení institutu spolupracujícího podezřelého, který by pachateli tzv. pasivní korupce umožnil vyhnout se trestnímu stíhání, pokud by policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci dobrovolně a bez zbytečného odkladu oznámil skutečnosti, které jsou mu známy o trestné činnosti toho, kdo o tento úplatek požádal, a zavázal se podat v přípravném řízení i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech, se v rámci právní obce rozvinula diskuze, zda je zavedení tohoto institutu krokem správným směrem.

Dodejme, že tento procesní institut navazuje na institut spolupracujícího obviněného, který je součástí našeho trestního řádu již od 1. 1. 2010, a vychází z poznání, že chce-li stát účinně bojovat s aktivní korupcí, musí se o ní v prvé řadě vůbec dozvědět. A pokud se o ní chce dozvědět, aniž by plošně sledoval všechny své občany 24 hodin denně, musí k tomu mít patřičný nástroj – a tím se v případě trestné činnosti, k níž dochází zpravidla mezi čtyřma očima, navrhuje motivace jednoho z účastníků tohoto korupčního jednání poskytnout o tom svědectví.

V rámci diskuze vedené k tomuto tématu někteří právníci brojící proti zavedení tohoto institutu postavili spolupracujícího podezřelého na roveň udavače. Stejného označení se ostatně v mediálním prostoru dočkali i první veřejně známí spolupracující obvinění, kteří napomohli rozkrýt závažnou organizovanou trestnou činnost. Má ale toto srovnání racionální základ?

Podíváme-li se do historie, pak Ottův slovník naučný popisoval udavače jako žalobníka, jenž ze zisku udával takové přečiny, které stíhaly se pokutou na jmění. Lidé nesevdomití a zištní provozovali udavačství za doby císařské řemeslně, ježto určitá část pokuty jim připadla. Negativní konotaci si označení „udavač“ udrželo až do současnosti – dnes bychom udavače mohli definovat jako člověka, který anonymně nebo veřejně obviní jiného, a to z nízkých osobních či politických pohnutek, s cílem získání osobního prospěchu.

Lze však udavačem nazývat někoho, kdo se rozhodl doznat se ke své vlastní trestné činnosti a pravdivě popsat i zapojení dalších osob? Není sporu, že hlavní motivací takového jednání bude zajištění mírnějšího potrestání, resp. beztrestnost, nicméně i tak je tento potenciální benefit vykoupen nutností veřejně přiznat svou chybu, což je v zemi, kde se rází poučka „zatloukat, zatloukat a zatloukat“, výrazem značné společenské odvahy. O co jednodušší je zavolat policii na sprejera, který čmárá po zdi v podchodu, nebo podat trestní oznámení na bývalého manžela, který neplatí výživné – a stěží bychom v těchto případech oznamovatele označili za udavače.

V případě závažné hospodářské trestné činnosti se nezřídka stává, že jsou k trestní odpovědnosti pohnáni jen tzv. pěšáci, kteří jsou podepsáni pod problematickou smlouvou, provedli problematický bankovní převod nebo se nechali ustanovit statutárním zástupcem problematické společnosti, zatímco skuteční organizátoři stojící v pozadí zůstanou v lepším případě bez potrestání, v horším případě v organizování obdobné trestné činnosti pokračují dál. Je tento pěšák udavačem, pokud se rozhodne výměnou za nižší trest nebo beztrestnost přiznat svůj díl viny a i s vědomím, že proti sobě obrátí hněv svých spolupachatelů, pomůže rozkrýt celou organizovanou skupinu? O co je takové jednání horší než podání standardní svědecké výpovědi, při níž je svědek „motivován“ hrozbou

trestního stíhání pro křivou výpověď, pokud by něco zamlčel nebo pokud by lhal?

Je na soudu, aby posoudil pravdivost a věrohodnost učiněné výpovědi. Je na soudu, aby rozhodl, zda si spolupracující obviněný zákonem předpokládaný benefit zaslouží. A je na veřejnosti, aby posoudila, zda si spolupracující obviněný za svou pomoc při odhalování organizované trestné činnosti či aktivní korupce zaslouží odpuštění či nikoli. Zkusme přestat glorifikovat ty obviněné, kteří využívají svého práva a lžou, a oceňme alespoň odvahu těch, kteří se ke svému jednání dokážou postavit čelem a přiznají si pravý stav věci. V naší společnosti není jednoduché veřejně přiznat chybu.

A pak si znovu odpovíme na otázku, jestli je spolupracující obviněný udavač.

Mgr. Zdeněk Matula,
státní zástupce
Vrchní státní zastupitelství Praha

Názor byl publikován v rámci vydání EPRAVO.CZ Digital - duben 2015.

EPRAVO.CZ Digital si můžete stáhnout ZDARMA na App Store nebo Google Play, a to přímo z Vašeho tabletu či chytrého telefonu. Pokud máte již aplikaci staženou, postačí si stáhnout pouze nové vydání. Využít můžete také webový archiv starších čísel na adrese tablet.epravo.cz.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [LEAGLE.ONE: Triangle Family Office #11: Mezigenerační převod majetku: Největší chyba je neudělat nic](#)
- [Koupě nemovitosti v Rakousku: vedlejší náklady v praxi](#)
- [Žaloba v civilním právu procesním](#)
- [Legal Innovation Day 2026: AI v právu v praxi - inspirace, konkrétní řešení i prostor Libra](#)
- [KJT: přijedte do Varů diskutovat o problematice reparace škody a újmy](#)
- [Stabilizace M&A trhu v Evropě pokračuje, druhé letošní čtvrtletí slibuje oživení](#)
- [LEAGLE.ONE: Když spor nemusí skončit u soudu: proč byznys volí arbitráž](#)
- [Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím](#)
- [Nová éra práce: České a slovenské firmy hledají funkční spolupráci lidí a AI. Klíčová je firemní kultura a důvěra](#)
- [Eversheds Sutherland posiluje M&A tým o Jiřího Moravce s praxí z USA](#)
- [LEAGLE.ONE: Triangle Family Office #10: Proč bohatí lidé dělají fatální investiční chyby](#)